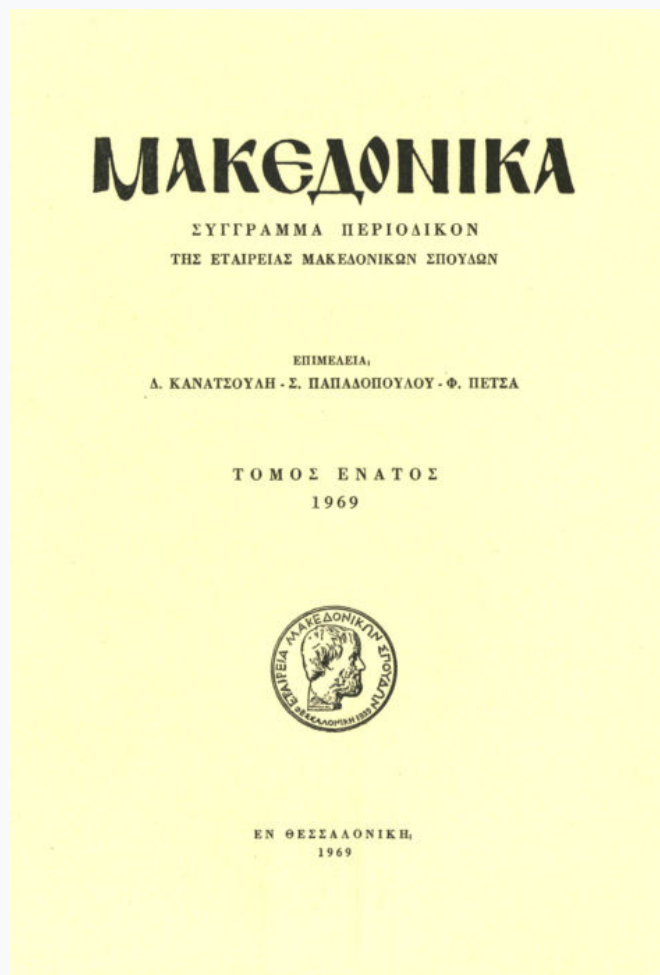

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

Συμπληρωματικά δια τον Ιωάννην Κωτούνιον

Ι. Κ. Βασδραβέλλης

doi: [10.12681/makedonika.1051](https://doi.org/10.12681/makedonika.1051)

Copyright © 2015, Ι. Κ. Βασδραβέλλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βασδραβέλλης Ι. Κ. (1969). Συμπληρωματικά δια τον Ιωάννην Κωτούνιον. *Μακεδονικά*, 9, 339–341.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1051>

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΩΤΟΥΝΙΟΝ

Κατά τὸ ἔτος 1943, μὲ βάσιν τὰ ὀλίγα στοιχεῖα ποὺ εἶχα εἰς τὴν διάθεσίν μου, ἐξέδωσα μικρὰν μονογραφίαν διὰ τὸν ἐκ Βεροίας σοφὸν Ἰωάννην Κωτούνιον¹ ποὺ ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῶν εὐθὺς μετὰ τὴν Ἀναγέννησιν χρόνων (1577-1658). Προηγούμενος ὁ φίλος καθηγητὴς τῆς λαογραφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης κ. Δημ. Πετρόπουλος, ὑπὸ τὸν τίτλον «Μακεδόνες λόγιοι στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, Ἰωάννης Κωτούνιος ἀπὸ τῆ Βέροιας» εἶχε δημοσιεύσει εἰς τὸ Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον² ἐνδιαφέρον ἱστορικὸν σημείωμα διὰ τὸν Κωτούνιον μὲ βάσιν τὰς ἕως τότε ὑπαρχούσας πληροφορίες. Κατὰ τὸ ἔτος 1947 ὁ διακεκριμένος φίλος τοῦ γράφοντος καὶ πρόεδρος ἀκαδημαϊκός, κ. Κωνστ. Δ. Μέρτζιος, ἐδημοσίευσε πολλὰς πληροφορίες, καὶ τὴν διαθήκην τοῦ ἀειμνήστου Κωτουρίου, εἰς πραγματείαν τοῦ δημοσιευθεῖσαν παρὰ τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν³. Ἐκτοτε μετὰ τοῦ κ. Μέρτζιου ἀντηλλάξαμεν ἀρκετάς ἐπιστολάς δι' ἀνακύψαντα προβλήματα τῶν σχετικῶς μὲ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ Κωτουρίου εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἰταλίας καθὼς καὶ εἰς θεολογικά τινα θέματα διὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἐπανέλθω εἰς τὸν προσήκοντα χρόνον, κυρίως δὲ ὅταν ὁ εἰς Ρώμην μετεκπαιδευόμενος ἐκλεκτὸς φιλόλογος καὶ συνεργάτης τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν κ. Ζαχ. Τσιρπανλῆς, ὁ ὁποῖος σὺν τοῖς ἄλλοις παρεκλήθη παρὰ τοῦ γράφοντος νὰ συμπληρώσῃ τὰ γνωστὰ περὶ τοῦ Κωτουρίου ἐξ ἐρευνῶν εἰς τὰ Ἱταλικά Ἀρχεῖα καὶ ἰδίως τῆς Ἱταλικῆς πρωτεύουσας.

Ἐδῶ τώρα θὰ δημοσιεύσω, κατὰ παραχώρησιν τοῦ κ. Κωνστ. Μέρτζιου, δύο μικρὰ ἀποσπάσματα προερχόμενα ἀπὸ τὸν φάκελλον 159 τοῦ Ἑνετοῦ βαίλου Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ εὐρίσκεται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετικῆς Γερουσίας, καὶ τὰ ὁποῖα ἀφοροῦν τὸν ἀνεψιὸν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ, ὀνομαζόμενον καὶ αὐτὸν Ἰωάννην Cottoni, ἀναφέρονται δὲ εἰς κληρονομικὰ ζητήματα. Ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Κωτουρίου καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις θὰ εἶναι τέκνον τοῦ Ἀγγέλου ἢ τοῦ Λάμπρου Κωτουρίου, περὶ τῶν ὁποίων παραπέμπω εἰς τὴν σελ. 9 τῆς ἀνωτέρω ἐργασίας μου, καθ' ὅσον ὁ καθηγητὴς δὲν εἶχε νυμφευθῇ ἐξ ὧν γινώριζω.

Κείμενον:

Dispacci del Bailo di Constantinopoli-Busta No 159

«Constantinopoli 25 Ottobre 1677»... è qui comparso in Divano publico, pieno di speranze e di confidenza il nipote del già Dottor Cotunio che morì a stipendi della Serenissima Repubblica lettori in Padova e presentò al Visir, «arz» che qui tradotto unisco, segnato No I

1. Ἰωάν. Κ. Βασδραβέλλης, Ἰωάννης Κωτούνιος ὁ ἐκ Βεροίας σοφός, Θεσσαλονίκη 1943. (Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ βιβλιοθήκη ἀρ. 4).

2. Δημ. Πετρόπουλος, «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» 1940, σ. 161-167.

3. Κων. Δ. Μέρτζιος, Μνημεῖα Μακεδονικῆς Ἱστορίας. Θεσσαλονίκη 1947 (Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονικὴ βιβλιοθήκη ἀρ. 7).

con il quale chiedeva che si costringesse il Bailo Veneto all'esborso di vinti mila reali per tanti usurpati da esso defunto al supplicante, come più distintamente potrà osservarsi dal memoriale medesimo che letto et attentamente esaminato da esso Visir, fu anche di propria mano lacerato, comandando con ingiurie et anche irritazione al Cotunio medesimo di ritirarsi; atione che resto attentamente considerata dagli assistenti e da ministri, massime delle nazioni franche, non senza sorpresa loro di vedere in così venale Ministro essenziale cambiamento...»

Giov. Morosini, Bailo

No I

Memoriale presentato all'Eccellentissimo Mustafà Passà, Primo Visir da Gio. Cottoni: «havendo la quondam mia madre nominata Toialucca suddita, dato ad imprestito a Cottoni mio Zio suddito, quaranta borse di denaro et essendo quella morta avanti la recuperatione dell'antedetto denaro, viene rettamente aspettarsi l'eredità alla mia persona; ma mentre trafficando mio zio predetto Cottoni nel Stato di Venezia, essendo parimenti morto viene medemamente toccare la di lui facoltà a me, la quale essendo stata ivi impossessata, supplisco l'Eccellenza Vostra far comparir avanti la felice sua presenza l'Ambassador di Venezia acio in conformità del nobil Fetfà e scrittura, mi sia fatta ragione. Nel resto il comando è di Vostra Eccellenza...»

(Traduzione da me Riccardo de Carli
. . . . di lingua)

Μ ε τ á φ ρ α σ ι ς :

Ἐναφορά τοῦ βαίλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Φάκελλος 159 Κωνσταντινουπόλις 25 Ὀκτωβρίου 1677... ἐνεφανίσθη εἰς τὸ ἐδῶ Διβάνιον τοῦ Δημοσίου, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Δόκτορος Κωτουνίου, ποὺ ἀπέθανεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας, λέκτωρ εἰς τὴν Πάντοβα καὶ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν βεζύρην ἀναφορὰν¹ τὴν ὁποίαν ἐπισυνάπτω ἐδῶ ἐν μεταφράσει ὑπ' ἀριθμ. 1. Δι' αὐτῆς ζητεῖ νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ βαίλος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὅπως καταβάλῃ εἰς τὸν αἰτοῦντα τὸ ποσὸν τῶν 20.000 ρεαλίων ὡς ἀποζημιώσιν τῆς δημευθείσης περιουσίας τοῦ θανόντος. Αὐτὰ δύναται νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς καλύτερον ἀναγινώσκων τὴν ἀναφορὰν, ἡ ὁποία διεβιβάσθη καὶ ἐξητάσθη μὲ προσοχὴν ἀπὸ τὸν βεζύρην τὴν ὁποίαν ὁμως ἐξέσχισεν ἰδιοχείρως, ὁ ὁποῖος συνάμα ἠδίκησε καὶ θυμώσας διέταξε τὸν Κωτούνιον ν' ἀποσυρθῇ, πράξις ἡ ὁποία ἔκανε ἐντύπωσιν καὶ ἐπροκάλεσε τὴν προσοχὴν τῶν παρευρεθέντων μεγίστων ὑπουργῶν (ἐννοεῖ προφανῶς πρεσβευτῶν μὲ βαθμὸν ὑπουργῶν) τῶν φραγκικῶν χωρῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκπλαγῶν μὲ τὴν τοιαύτην συμπεριφορὰν τοῦ διεφθαρμένου ὑπουργοῦ.

Τζιοβάνι Μοροζίνι, βαίλος.

No 1. Ἐναφορὰ ὑποβληθεῖσα εἰς τὸν ἐξοχώτατον Μουσταφά πασάν, πρῶτον βεζύρην, ἐκ μέρους τοῦ Ἰωάννου Κωτουνίου.

Ἡ μήτηρ μου ὀνομαζομένη Τσιαλοῦκα, εἶχε δανείσει εἰς τὸν θεῖον μου Ἰωάννην Κωτουνίον ὑπήκοον² τὸ ποσὸν τῶν 400 πουργίων. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐπισυμβάντα χωρὶς

1. Μεταχειρίζεται τὴν λέξιν «arg» ποὺ εἶναι συγκεκριμένη τῆς τουρκικῆς λέξεως ἂ ρ-τ ζ ο χ ἄ λ, ἡ ὁποία σημαίνει ἀναφορὰ.

2. Ἐννοεῖ ὑπήκοον τῆς Γαληνοτάτης Δημοκρατίας προφανῶς.

νὰ εἰσπράξῃ τὸ ἀνωτέρω ποσόν, κατὰ τὸ δίκαιον τὰ κληρονομικὰ δικαιώματα περιέρχονται εἰς ἐμέ. Ἀλλὰ καὶ συνεργαζόμενος εἰσέτι μὲ τὸν ἀποθανόντα θεῖον μου εἰς τὸ κράτος τῆς Βενετίας, δικαιοῦμαι αὐτομάτως νὰ εἰσπράξω ἀπὸ ἐκεῖ τὰ δικαιώματα ταῦτα.

Παρακαλῶ ὅθεν τὴν ἐξοχότητά σας νὰ διατάξῃτε καὶ παρουσιασθῇ ἐνώπιόν σας ὁ βάλως τῆς Βενετίας καὶ συμφώνως πρὸς τὸν εὐγενῆ φετβάν¹ πού θὰ ἐκδοθῇ νὰ ἀπονεμηθῇ δικαιοσύνη. Τὰ ὑπόλοιπα ἐξαρθῶνται ἀπὸ τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα.

Ι. Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΡΙΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΓΕΩΡΓΙΟ

Ἐκδίδουμε ἐδῶ ἄγνωστο λαϊκὸ στιχοῦργημα, πού ἀναφέρεται στὴ γνωστὴ θρησκευτικὴ παράδοση τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τὸ στιχοῦργημα ἀποτελεῖται ἀπὸ 57 δεκαπεντασύλλαβους στίχους καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι παραλλαγὴ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ. Τὸ χειρόγραφο πού μᾶς τὸ παραδίδει πρέπει νὰ εἶναι — ὅσο μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ ἀπὸ τὴν παλαιογραφικὴ τοῦ ἐξέτασθαι — τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰώνα. Ἐπειδὴ τὸ χειρόγραφο αὐτὸ ἔφτασε στὰ χέρια μας ἐμμέσως καὶ ἀπὸ πρόσωπο πού δὲν ἐγνώριζε κανένα οἰκτεῖο γιὰ τὴν προέλευσίν του, δὲν μποροῦμε δυστυχῶς νὰ ἀναζητήσουμε πληροφορίες γιὰ τὸν συντάκτη (ἢ μᾶλλον τὸν ἀντιγραφέα του), τὸν τόπο πού καταγράφηκε τὸ στιχοῦργημα ἢ ἄλλα στοιχεῖα, ἀναγκαῖα γιὰ τὸν ἱστορικὸν τοῦ σχολιασμοῦ. Περιοριζόμαστε λοιπὸν στὴν ἐκδόσιν του, ἀφήνοντας σὲ ἄλλους πιδὲ ἐιδικοῦς νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὸν καθορισμὸν τῆς φιλολογικῆς καὶ λαογραφικῆς του σημασίας.

Τὸ στιχοῦργημα εἶναι γραμμένον στὶς τρεῖς πρῶτες σελίδες ἐνὸς διφύλλου, συνολικῶν διαστάσεων 0,20×0,14μ. Τὸ κείμενο εἶναι ἄτιτλο καὶ ἔχει γραφτῇ καταλογόδην, ἐκτὸς ἀπὸ μερικοὺς οἰτίχους πού, ἴσως ἀπὸ σύμπτωση, ἀπλώνονται κανονικὰ σὲ μιὰ μόνον σειρὰ (βλ. στίχ. 1,2,12,14,15,23). Ὁ ἀντιγραφεὺς τοῦ ποιήματος ἔχει ἐπίγνωση αὐτοῦ τοῦ γεγονότος, ἐπειδὴ σημειώνει μερικὲς φορὲς τὴ λήξιν μερικῶν στίχων μὲ ἀμβλυγώνιες ἀγκύλες (˘).

Ἡ κατάσταση τοῦ χειρογράφου εἶναι σχετικῶς καλὴ· μικρὴ μόνον φθορὰ ὑπάρχει στὸ δεξιὸ ἄκρο του, πού προήλθε ἀπὸ τὴ χρῆσιν. Τὸ κείμενο εἶναι γραμμένον μὲ φαῖα μελάνη καὶ τὰ γράμματα εἶναι γενικῶς εὐανάγνωστα.

Ἡ φιλολογικὴ ἀξία τοῦ στιχοῦργήματος δὲν εἶναι σημαντικὴ. Καὶ ἡ ρίμα ἀκόμη τοῦ στιχοῦργοῦ εἶναι ἀδύνατη· ὑπάρχει βέβαια ἀντιστοιχία στὴν ὁμοιοκαταληξίαν (α-α, β-β κλπ.), ἀλλὰ πάρα πολλοὶ στίχοι μένουσιν χωρὶς τὴν ἀνάλογη συμπλήρωσιν (βλ. π.χ. στίχ. 7, 18, κ.ἄ.). Τὸ μέτρο παραβιάζεται συχνὰ (στίχ. 20, 26, 29 κ.ἄ.), παρατηροῦνται συμφορμοὶ στίχων (πβλ. στίχ. 47 καὶ 53) καὶ γενικὰ ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου δὲν ἔχει μερικὲς φορὲς ἐπίγνωση βασικῶν κανόνων τῆς στιχοῦργίας.

Κατὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ στιχοῦργήματος ἀποκαταστήσαμε τίς πολλὰς καὶ σοβαρὰς τοῦ ἀνορθογραφίας (π.χ. παηγάδι, λεωντάρι, προῖ, δρωσίση, πεδάκι, τὴν μοναχωριγοπούλα, πολλὴς λαὸς σηκόθηκε, πᾶϊ κλπ.), πού προδίδουν τὸ μέτριο μορφωτικὸ ἐπίπεδο τοῦ συντάκτη τοῦ ποιήματος. Μολονότι τὸ στιχοῦργημα πρέπει νὰ εἶχε, σὸ πρῶτότυπο, ἄλλη, πληρέστερη μορφή, κρίνουμε σκόπιμο νὰ τὸ παρουσιάσομε ἐδῶ μὲ ἀρίθμησιν στίχων, ἢ ὅποια βέβαια μπορεῖ νὰ τροποποιηθῇ ἂν βρεθῇ ἄλλη παραλλαγή. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀναγκαίαν στίξιν, συμπληρώσαμε τὸ κείμενο μὲ τὰ γράμματα πού παραλείφθηκαν ἀσυναίσθητα ἀπὸ τὸν ἀντιγραφέα τοῦ στιχοῦργήματος.

1. Φετβάς, τουρκικὴ λέξις ἡ ὁποία σημαίνει ἱερονομικὴν γνωμάτευσιν τὴν ὁποίαν ἐξέδιδεν ὁ μολλὰς καὶ εἰς σοβαρωτέρας ὑποθέσεις ὁ σείχουλισλάμης κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Σερχῇ (ἱερὸν δίκαιον).